

วาทกรรม

กระบวนการสันติภาพชายแดนใต้/ปาตานี
ของสื่อมวลชนกระแสหลัก
ในห้วงแห่งการริเริ่มพูดคุยสันติภาพ

โดย

สมัชชา นิลบัทม์
รุ่งรวี เฉลิมศรีภิญโญรัช

Media Inside Out

เอกสารประกอบ

PEACE MEDIA DAY

PPP101: Pa(t)tani Peace Process

10 ปีความรุนแรง, 1 ปี สนามสันติภาพชายแดนใต้/ปาตานี

27-28 FEB 2014 @Comm-Sci PSU Pattani

วาทกรรมสื่อมวลชนในกระบวนการสันติภาพสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ 2556

โดย

สมัชชา นิลปัทม์

รุ่งรวี เฉลิมศรีภิญโญรัช

27 กุมภาพันธ์ 2557

การนำเสนอครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยสื่อสันติภาพในหัวข้อ “วาทกรรมสื่อมวลชนในกระบวนการสันติภาพสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ 2556” โดยมีโจทย์หลักคือการศึกษาบทสนทนาหรือวาทกรรมที่ปรากฏอยู่ในสื่อกระแสหลัก สื่อประชาสังคม และสื่อของผู้ที่เห็นต่างจากรัฐ ต่อกรณีกระบวนการสันติภาพชายแดนใต้/ปาตานี โดยมีกรอบเวลาในการศึกษาตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ – มิถุนายน 2556 ซึ่งจัดทำโดย Media Inside Out ที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการสะพานของ USAID โดยมี รศ.ดร.อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ เป็นที่ปรึกษาโครงการวิจัย บทความชิ้นนี้คัดเลือกเพียงบางเนื้อหาของงานวิจัยทั้งหมด โดยจะเน้นการนำเสนอเฉพาะการศึกษาวาทกรรมและกระบวนการสื่อสารที่ปรากฏอยู่ในสื่อกระแสหลักจากกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา ได้แก่ รายการข่าวสามมิติ ทางสถานีโทรทัศน์สีช่อง 3 และรายการที่นี้ไทยพีบีเอส ของสถานีโทรทัศน์สาธารณะไทยพีบีเอส

รายการดังกล่าวนี้เป็นกลุ่มสื่อมวลชนกระแสหลักที่มีลักษณะเป็นสื่อขนาดใหญ่ระดับชาติ มีฐานผู้ชมที่กว้างขวางทั่วประเทศ สามารถเข้าถึงกลุ่มผู้ชมได้เป็นจำนวนมากทั้งยังถือได้ว่าเป็นกลุ่มฐานความคิดหลักของสังคม สื่อมวลชนกลุ่มนี้ยังสามารถสร้างผลกระทบในแง่ของการกำหนดบทบาททางความคิดและพฤติกรรมของผู้คนส่วนใหญ่ในสังคมได้มากอีกด้วย ต่อไปนี้จะเป็นการแจกแจงข้อค้นพบในรายการดังกล่าว

ช่อง 3

ภาพรวมของการรายงานข่าวของรายการข่าวสามมิติที่นำเสนอช่วงระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ - มิถุนายน 2556 มีดังต่อไปนี้

1. จำนวนข่าวสารที่รายการข่าวสามมิติได้นำเสนอช่วงระหว่างกรอบเวลาในการศึกษามีจำนวนทั้งหมด 47 ชิ้นข่าว พบว่ามีความถี่ต่อการนำเสนอจำนวนชิ้นข่าวมากที่สุดในเดือนมีนาคม ซึ่งมีจำนวน 20 ชิ้นข่าว รองลงมาเป็นเดือนเมษายนมีจำนวน 14 ชิ้นข่าว ถัดมาคือเดือนมิถุนายนมีจำนวน 6 ชิ้นข่าว, ในลำดับถัดมาเป็นเดือนพฤษภาคมมีจำนวน 5 ชิ้นข่าว และในเดือนกุมภาพันธ์จำนวน 2 ชิ้นข่าว

2. รูปแบบของข่าวสารที่ทางรายการข่าวสามมิติได้นำเสนอช่วงเวลาดังกล่าวเป็นรูปแบบการรายงานข่าวทั้งหมดเพียงรูปแบบเดียว

3. ประเด็นที่เนื้อหาเจาะจงนำเสนอ (focus) พบว่ารายการข่าวสามมิติเน้นประเด็นความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มากที่สุดโดยพิจารณาจากจำนวน 23 ชิ้นข่าว, รองลงมาเป็นประเด็นกระบวนการสันติภาพของประเทศไทยกับตัวแทนปีอาร์เอ็น จำนวน 15 ชิ้นข่าว, ประเด็นที่นำเสนอในลำดับถัดมาคือ ประเด็นอุปสรรคและความเป็นไปได้ของกระบวนการสันติภาพ มีจำนวน 13 ชิ้นข่าว, ในลำดับถัดมาคือประเด็นความชอบธรรมของกระบวนการสันติภาพ มีจำนวน 7 ชิ้นข่าว, ตัวอย่างของกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ความขัดแย้งอื่น มีจำนวน 4 ชิ้นข่าว และในประเด็นอื่นๆ ที่ไม่ได้ระบุในหัวข้อบันทึกวิจัยอีกจำนวน 3 ชิ้นข่าว

4. แหล่งข่าวที่ใช้ในการอ้างอิง (sources) ที่ทางรายการข่าวสามมิติได้นำเสนอนั้นเป็นแหล่งข่าวประเภททหารและเจ้าหน้าที่ของรัฐ จำนวน 19 ครั้ง, รองลงมาเป็น แหล่งข่าวประเภทผู้นำรัฐบาล, โฆษกรัฐบาล และคณะพูดคุยสันติภาพ จำนวน 14 ครั้ง, แหล่งข่าวที่นำเสนอในลำดับถัดมาคือแหล่งข่าวประเภทประชาสังคมและแหล่งข่าวที่ไม่ใช่รัฐ จำนวน 12 ครั้ง, แหล่งข่าวประเภทผู้นำศาสนา จำนวน 11 ครั้ง, แหล่งข่าวประเภทผู้คนธรรมดาสามัญ/พลเมือง จำนวน 8 ครั้ง, แหล่งข่าวประเภทนักวิชาการ จำนวน 7 ครั้ง, ในประเด็นอื่นๆ ที่ไม่ได้ระบุ จำนวน 6 ครั้ง ส่วนแหล่งข่าวประเภทผู้นำปีอาร์เอ็นหรือโฆษกของขบวนการเคลื่อนไหวจำนวน 2 ครั้ง และลำดับสุดท้ายคือแหล่งข่าวประเภทผู้อำนวยการความสะอาดหรือนักการเมืองมาเลเซีย จำนวน 2 ครั้ง

5. ผู้ผลิตเนื้อหาหลัก (author) ที่ทางรายการข่าวสามมิติได้นำเสนอ พบว่าเป็นรูปแบบการรายงานข่าวโดยผู้สื่อข่าวประจำรายการทั้งหมด

6. รูปแบบที่นำเสนอ (visual features) ที่ทางรายการข่าวสามมิติได้นำเสนอ พบว่ารูปแบบการรายงานข่าวมากที่สุดคือคือรูปแบบภาพข่าวเคลื่อนไหว จำนวน 45 ครั้ง, และเป็นรูปแบบภาพนิ่ง อีกจำนวน 2 ครั้ง

7. ภาษาที่ใช้ (language) ที่ทางรายการข่าวสามมิติได้นำเสนอ พบว่ามีรูปแบบการรายงานข่าวมากที่สุดคือข้อเท็จจริงจำนวน 43 ครั้ง รองลงมาเป็นอรรถาธิบายจำนวน 4 ครั้ง และแบบวิพากษ์วิจารณ์จำนวน 1 ครั้ง

8. มุมมองต่อการนำเสนอ (view point) ที่ทางรายการข่าวสามมิติได้นำเสนอ พบว่าเป็นมุมมองของการรายงานข่าวโดยการแบบสังเกตการณ์มากที่สุดจำนวน 46 ครั้ง และมุมมองแบบวิพากษ์วิจารณ์จำนวน 1 ครั้ง

ลักษณะของการรายงานข่าว

สำหรับลักษณะของการรายงานข่าวกระบวนการสันติภาพของรายการข่าวสามมิตินั้นเรียกได้ว่าเป็นการเกาะติดการรายงานข่าวในประเด็นดังกล่าวอย่างสม่ำเสมอ ประเด็นมีความหลากหลาย ใช้แหล่งข่าวหลายประเภท โดยให้ความสำคัญกับแหล่งข่าวที่เป็นภาคประชาสังคม นักวิชาการ ค่อนข้างมาก มีการมองประเด็นใหม่ๆ ที่น่าสนใจหรือสร้างความชัดเจนมากขึ้น เช่น วาทกรรมปัญหาหลักคือแบ่งแยกดินแดน เป็นวาทกรรมที่สามารถโต้แย้งสาเหตุของปัญหาการก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนที่เคยมีประเด็นปัญหาแทรกซ้อนอื่นๆ ให้หมดไป ท่าทีของการรายงานข่าวค่อนข้างที่จะเห็นด้วยต่อกระบวนการสันติภาพซึ่งเป็นแนวทางสันติวิธี

การรายงานข่าวของรายการข่าวสามมิตินี้ทำที่เห็นด้วยและส่งเสริมกระบวนการพูดคุยสันติภาพและมีท่าทีเห็นอกเห็นใจต่อฝ่ายรัฐที่ริเริ่มกระบวนการพูดคุยสันติภาพโดยพยายามเกาะติดข่าวเจาะลงในแทบทุกรายละเอียด ความน่าสนใจของข่าวช่อง 3 ก็คือ มีการรายงานที่สมดุล แหล่งข่าวที่ครอบคลุมหลากหลาย ตั้งแต่เจ้าหน้าที่รัฐ เจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคง นักวิชาการ ภาคประชาสังคม และชาวบ้าน

ไทยพีบีเอส

ภาพรวมของการรายงานข่าวของรายการที่นี้ไทยพีบีเอส ที่นำเสนอช่วงระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ - มิถุนายน 2556 มีดังต่อไปนี้

1. จำนวนข่าวสารที่ทางรายการข่าวที่นี้ไทยพีบีเอส ได้นำเสนอในระหว่างเวลาที่ทำการศึกษา มีดังนี้

1.1 จำนวนวันที่นำเสนอทั้งสิ้น 46 วัน ซึ่งพบว่ามีความถี่ในการนำเสนอข่าวมากที่สุดในเดือนมีนาคม โดยนำเสนอข่าว 15 วัน รองลงมาเป็นเดือนพฤษภาคมนำเสนอข่าว 10 วัน ถัดมาเป็นเดือนกุมภาพันธ์นำเสนอข่าว 8 วัน ในลำดับถัดมาเป็น เดือนมิถุนายนนำเสนอข่าว 7 วัน และในเดือนเมษายน นำเสนอข่าว จำนวน 6 วัน

1.2 จำนวนชิ้นข่าวที่นำเสนอทั้งสิ้น 88 ชิ้นข่าว เนื่องจากในรายการจะแบ่งออกเป็นทั้งส่วนที่เป็นข่าวและสื่ूपย่อยในประเด็นที่คาบเกี่ยวกันอีกหลายชิ้นและหลายมิติ โดยพบว่ามีความถี่ต่อการนำเสนอจำนวนชิ้นข่าวมากที่สุดในเดือนมีนาคม จำนวน 31 ชิ้นข่าว รองลงมาเป็นเดือนพฤษภาคม มีจำนวน 18 ชิ้นข่าว ถัดมาคือเดือนเมษายน 16 ชิ้นข่าว เดือนกุมภาพันธ์ มีจำนวน 12 ชิ้นข่าวและในเดือนมิถุนายน มีจำนวน 11 ชิ้นข่าว

2. รูปแบบของข่าวสารที่ทางรายการข่าว ที่นี้ไทยพีบีเอส ได้นำเสนอนั้น พบว่าเป็นรูปแบบการรายงานข่าวแบบรายงานพิเศษหรือสื่ूप จำนวน 42 ชิ้นข่าว รองลงมาคือรายงานข่าว จำนวน 38 ครั้ง ลำดับถัดมาเป็นวิเคราะห์ข่าว จำนวน 6 ครั้ง และยังมีการนำเสนอในรูปแบบทัศนวิจารณ์ อีกจำนวน 2 ชิ้นข่าว

3. ประเด็นที่เนื้อหาเจาะจงนำเสนอ (focus) ของรายการข่าวที่นี้ไทยพีบีเอสเป็นประเด็นอุปสรรคและความเป็นไปได้ของกระบวนการสันติภาพมากที่สุดจำนวน 28 ชิ้นข่าว, รองลงมาเป็นกระบวนการสันติภาพของรัฐไทยกับตัวแทนปีอาร์เอ็นจำนวน 23 ชิ้นข่าว, ประเด็นที่นำเสนอในลำดับถัดมาคือ ความชอบธรรมของกระบวนการสันติภาพมีจำนวน 9 ชิ้นข่าว, ในลำดับถัดมาเป็นความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีจำนวน 7 ชิ้นข่าว, ถัดมาเป็นประเด็น ตัวอย่างของกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ความขัดแย้งอื่นมีจำนวน 6 ชิ้นข่าว ในลำดับถัดมาเป็นประเด็นอื่นๆ ที่ไม่ได้ระบุในหัวข้อบันทึกวิจัยอีกจำนวน 2 ชิ้นข่าว และประเด็นความขัดแย้งทางวัฒนธรรม ชชาติพันธ์ ศาสนา อัตลักษณ์ จำนวน 1 ครั้ง

4. แหล่งข่าวที่ใช้ในการอ้างอิง (sources) ที่ทางรายการข่าวที่นี้ไทยพีบีเอส ได้นำเสนอ พบว่าเป็นแหล่งข่าวประเภทผู้นำรัฐบาล, โฆษกรัฐบาล และคณะพูดคุยสันติภาพจำนวน 35 ครั้ง รองลงมาแหล่งข่าวประเภทนักวิชาการจำนวน 12 ครั้ง ในลำดับถัดมาเป็นประเภทปราศรัยและตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐจำนวน 9 ครั้ง, แหล่งข่าวประเภทผู้คนธรรมดาสามัญ/พลเมืองจำนวน 5 ครั้ง, แหล่งข่าวประเภทผู้อำนวยการความสะอาดหรือนักการเมืองมาเลเซียจำนวน 4 ครั้ง, ผู้นำปีอาร์เอ็นหรือโฆษกของขบวนการจำนวน 3 ครั้ง, แหล่งข่าวประเภทผู้นำศาสนาจำนวน 3 ครั้ง และประเด็นอื่นๆ ที่ไม่ได้ระบุในหัวข้อบันทึกวิจัย (Other) อีกจำนวน 2 ครั้งเป็นลำดับสุดท้าย

5. ผู้ผลิตเนื้อหาหลัก (author) ที่ทางรายการข่าว ที่นี้ไทยพีบีเอส ได้นำเสนอเป็นรูปแบบการรายงานข่าว ผู้สื่อข่าวประจำรายการมากที่สุดจำนวน 39 ครั้ง และมีการรายงานเพื่อวิเคราะห์ผ่านคอลัมน์สัปดาห์อีกจำนวน 18 ครั้ง

6. รูปแบบที่นำเสนอ (visual features) ที่ทางรายการข่าวที่นี้ไทยพีบีเอส ได้นำเสนอ พบว่ารูปแบบการรายงานข่าวมากที่สุดคือรูปแบบภาพข่าวเคลื่อนไหวจำนวน 46 ครั้ง, รองลงมาเป็นรูปแบบอินโฟกราฟิกและกราฟจำนวน 7 ครั้ง และเป็นรูปแบบภาพนิ่งอีกจำนวน 1 ครั้งเป็นลำดับสุดท้าย

7. ภาษาที่ใช้ (language) ที่ทางรายการข่าวที่นี้ไทยพีบีเอสนำเสนอเน้นมีรูปแบบการรายงานข่าวมากที่สุดคือแบบบรรยายจำนวน 28 ครั้ง รองลงมาเป็นข้อเท็จจริงจำนวน 17 ครั้ง ในลำดับถัดมาเป็นแบบวิเคราะห์จำนวน 13 ครั้ง ถัดมาเป็นแบบแสดงความคิดเห็นจำนวน 9 ครั้ง และแบบวิพากษ์วิจารณ์จำนวน 2 ครั้ง

8. มุมมองต่อการนำเสนอ (view point) ที่ทางรายการข่าวที่นี้ไทยพีบีเอสได้นำเสนอเป็นมุมมองการรายงานข่าวส่วนใหญ่เป็นแบบสังเกตการณ์มากที่สุดจำนวน 37 ครั้ง รองลงมาเป็นให้คำแนะนำจำนวน 20 ครั้ง ในลำดับถัดมาเป็นแบบวิพากษ์วิจารณ์ 3 ครั้ง มุมมองแบบมีส่วนร่วม 3 ครั้ง มุมมองแบบโน้มเอียงในทางต่อต้านปี

อาร์เอ็น 1 ครั้ง และมุมมองแบบโน้มเอียงในทางต่อต้านรัฐไทย 1 ครั้ง

ลักษณะของการรายงานข่าว

ลักษณะของการรายงานข่าวกระบวนการสันติภาพของรายการที่นี้ไทยพีบีเอสพบว่ามีการเกาะติดการรายงานข่าวในประเด็นดังกล่าวอย่างสม่ำเสมอ แต่ก็มีท่าทางของการตรวจสอบ ลังเลสงสัยต่อกระบวนการสันติภาพค่อนข้างมาก รวมถึงมักใช้ภาษาในการอธิบายความด้วยศัพท์แสงทางยุทธวิธีแบบการรายงานข่าวสงคราม นอกจากนี้ยังมีรูปแบบของรายการที่ซ้อนกัน ด้วยการมองเรื่องราวที่ต่อเนื่องผ่านผู้สื่อข่าวหลายคนหลายชิ้นข่าว ซึ่งทำให้มีแง่มุมที่หลากหลายกันออกไป

จากการวิจัยพบว่าในพื้นที่ที่สื่อที่มีการต่อสู้ช่วงชิงความหมายเพื่อพองให้ “สันติภาพ” ดำเนินไปได้เป็นอย่างมาก ขณะเดียวกันก็มีข้อสังเกตว่าวาทกรรม “แบ่งแยกดินแดน” ก็ยังเป็นวาทกรรมที่สื่อมวลชนไทยวิตกกังวลอยู่มาก โดยจะพยายามประคับประคองประเด็นไม่ถูกมองได้ว่าการสนับสนุนการพูดคุยเพื่อเป็นบันไดไปสู่การแบ่งแยกดินแดนจึงพยายามวางจุดยืนของการรายงานข่าวอยู่บนหลักที่สามารถสร้างความชอบธรรมได้เช่นเดียวกับฝ่ายที่ริเริ่มการพูดคุยโดยสภาความมั่นคงแห่งชาติ จึงต้องรักษาความชอบธรรมที่แข็งแกร่งซึ่งมีเครื่องมือที่สำคัญคือการอ้างบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญซึ่งจะพบได้ว่าวาทกรรมดังกล่าวถูกหยิบยกและย้ายไปตลอดช่วงที่ทำการวิจัยและต่อเนื่องด้วยการยั่ววาทกรรมจะไม่มีการ “การยกระดับ” ของปัญหาดังกล่าวไปสู่นานาชาตินำไปสู่การ “แบ่งแยกดินแดน” ในที่สุด (ดูรายละเอียดในตารางประกอบ)

5

จุดร่วมของวาทกรรมในสื่อโทรทัศน์ (ช่อง 3 และ TPBS)

กพ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.
- การพูดคุยภายใต้กรอบ รธน. - ไม่มีแยกดินแดน - ยกระดับของปัญหา(tpbs)	-การพูดคุยภายใต้กรอบ รธน. -ไม่มีแยกดินแดน -ยกระดับของปัญหา	-การพูดคุยภายใต้กรอบ รธน. -ไม่มีแยกดินแดน -ยกระดับของปัญหา (tpbs)	-การพูดคุยภายใต้กรอบ รธน. -ไม่มีแยกดินแดน -ยกระดับของปัญหา	-การพูดคุยภายใต้กรอบ รธน. -ไม่มีแยกดินแดน -ยกระดับของปัญหา -ต่างประเทศแทรกแซง -Oic ข้อเสนอง 5 ข้อ
มาเลเซียไม่น่าไว้ใจใจ (tpbs)	-มาเลเซียไม่น่าไว้ใจใจ(tpbs) -มาเลเซียเป็นพระเอก (ช่อง3)	การเมืองมาเลเซียมีผลประโยชน์ทับซ้อน		
การแก้ปัญหาด้วยแนวทางสันติ (tpbs)	การแก้ปัญหาด้วยแนวทางสันติ (ช่อง3)	การแก้ปัญหาด้วยแนวทางสันติ (ช่อง3)	การแก้ปัญหาด้วยแนวทางสันติ (ช่อง3)	
เอกภาพการเมือง/ การทหาร(tpbs)	เอกภาพการเมือง/ การทหาร			
	การพูดคุย vs เจริญ			
	-ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดถือผลประโยชน์ของชาติเป็นหลัก (ช่อง3) -ทักษิณอยู่เบื้องหลังการพูดคุย	ผลประโยชน์ของชาติ(ช่อง 3)	วาระของประเทศไม่ใช่การโต้ตอบของใคร (ช่อง3)	
	ความรุนแรงไม่ลดลง (tpbs)	-ความรุนแรงไม่ลดลง -เหตุเกิดเพราะการพูดคุย -เชื่อว่าพูดคุยแล้วความรุนแรงต้องยุติ	-ความรุนแรงไม่ลดลง -เป้าแข็ง/ เป้าอ่อน	
ตัวจริงหรือไม่ คุยถูกกลุ่มหรือไม่	ตัวจริงหรือไม่ (tpbs) การสั่งการภายในบีอาร์เอ็น	ตัวจริงหรือไม่ (tpbs) คำสั่งไม่ใช้ตัวจริง เพราะบีฯ แท้ต้องเอาแต่เอกราชเท่านั้น	ตัวจริงหรือไม่ (tpbs) คำสั่งไม่ใช้ตัวจริง เพราะบีฯ แท้ต้องเอาแต่เอกราชเท่านั้น	ตัวจริงหรือไม่ (tpbs)
		-ล้มโต๊ะเจริญ กรณีออกกฎหมาย		
		-บีอาร์เอ็น ไม่จริงใจ ไม่น่าไว้ใจ (tpbs)	-บีอาร์เอ็น ไม่จริงใจ ไม่น่าไว้ใจ ปฏิบัติการแยกกันระหว่าง การเมืองกับการทหาร (tpbs)	-บีอาร์เอ็น ไม่จริงใจ ไม่น่าไว้ใจ จากข้อเรียกร้อง 5 ข้อ
			-ระดับประคองสันติภาพ -สันติภาพต้องใช้เวลา	-ระดับประคองสันติภาพ -ภาคประชาสังคมร่วม ระดับประคองสันติภาพ (tpbs)

ตารางแสดงวาทกรรมร่วมของการรายงานข่าวของรายการข่าวสามมิติ (ช่อง3) และรายการที่นี้ไทยพีบีเอส (ไทยพีบีเอส)

วาทกรรมที่พบในสื่อในทั้งสองช่อง

ข้อค้นพบสำคัญที่พบในสื่อบ้านเราก็คือ พบว่า การสื่อสารในพื้นที่สื่อมวลชนกระแสหลัก ผู้ที่สารพยายามที่จะควบคุมวาทกรรม “แบ่งแยกดินแดนมากที่สุด” โดยพบว่าหากใครที่มีความสามารถในการช่วงชิงความหมายของกระบวนการสันติภาพครั้งในอยู่ในร่องในรอย โดยไม่ให้ตกไปอยู่ในร่องของความหมายของวาทกรรมดังกล่าว เพราะหากถูกนำพาความหมายดังกล่าวไปจะส่งผลให้กระบวนการสันติภาพครั้งนี้ “ล้ม” ได้

เราจึงมีข้อสังเกตจากการศึกษาครั้งนี้ว่าผู้ที่ส่งสารในเรื่องนี้โดยเฉพาะผู้ที่ริเริ่มการพูดคุยจึงระมัดระวังอย่างยิ่งเรื่องของการสื่อสาร พยายามที่จะประคับประคองกระบวนการพูดคุยสันติภาพครั้งนี้ให้สามารถดำเนินไปได้อย่างตลอดรอดฝั่ง ในกรณีเช่นนี้เราจึงพบว่า “การสื่อสาร” จึงมีความสำคัญต่อกระบวนการสันติภาพ เพราะมันสามารถที่จะเข้ามากุมความหมาย ทิศทางและความเห็นพ้องต้องการของสังคมได้

เนื่องจากกระบวนการสันติภาพแบบพูดคุยลงนามบนโต๊ะเป็นของใหม่มากในสังคมไทย การเข้าใจในความหมายร่วมกันของคนในสังคมจึงเป็นประเด็นที่ยังมีความอ่อนไหวอยู่มาก จากการศึกษาจึงพบว่ามีสองฝ่ายที่พยายามจะช่วงชิงความหมายของกระบวนการสันติภาพในครั้งนี้ โดยพบว่า มี 2 ฝ่ายหลักๆ ด้วยกันก็คือ “ฝ่ายสนับสนุน” และ “ฝ่ายคัดค้าน” ต่อกระบวนการสันติภาพ

ฝ่ายสนับสนุน

ในฝ่ายสนับสนุนมีใครบ้าง เราสามารถที่จะแบ่งออกเป็นกลุ่มๆ ได้ 3 กลุ่ม ก็คือ

1) กลุ่มผู้ริเริ่มและดำเนินการพูดคุยในฝ่าย Party A คือ สมช. และ ศอ.บต. เราจะพบการให้ข่าวของแหล่งข่าวกลุ่มนี้ คือ พล.อ.ภราดร พัฒนถาบุตร เลขาธิการ สมช. และ พ.ต.อ.ทวิ สอดส่อง เลขาธิการ ศอ.บต. การสื่อสารของทั้งสองคนนี้มีก็จะให้ข่าวน้อย พูดจาเรียบๆ นิ่งๆ เน้นความชอบธรรมของถ้อยคำผ่านการอ้างอิงกรอบตามธรรมเนียม โดยเฉพาะคุณภราดรเราจะพบว่าเขามักให้ข่าวในลักษณะแบบนี้มาโดยตลอด

การย่ำในประเด็นทางเทคนิคในกระบวนการสันติภาพ อย่าง “การพูดคุย” (dialogue) ยังไม่ใช่ “การเจรจา” (negotiation) เป็นการวางกรอบการถกเถียงแบบหนึ่งเช่นกันด้วยการอ้างว่าเป็นช่วงเวลาของการสร้างความเชื่อมั่นระหว่างกัน ก็เพื่อจะสลัดข้อถกเถียงที่จะนำไปสู่ข้อหา “แบ่งแยกดินแดน”

2) กลุ่มที่เป็นแหล่งข่าวซึ่งมีฐานข้อมูลในทางวิชาการ จึงให้ข่าวในลักษณะของการตีความ ปราบปรามการฉ้อโกง ในการตอบคำถามหรือข้อสงสัยของสังคม เช่น ความรุนแรงสัมพันธ์กับการทุจริตเจรจาหรือไม่, การบาดเจ็บล้มตายเป็นผลมาจากการโจมตีเป้าหมายเข้มแข็งหรือเป้าหมายอ่อนแอกว่ากัน (Hard target, Soft Target) และอ้างอิง โพลหรือสถิติต่างๆ เพื่อเสริมให้ข้อเสนอที่หนักแน่นขึ้น เป็นต้น

3) กลุ่มแหล่งข่าวจากภาคประชาสังคมจะเป็นกลุ่มซึ่งมีความชอบธรรมอย่างมากในการเรียกร้อง สันติภาพและเรียกร้องให้ยุติความรุนแรง เนื่องจากต้องมีชีวิตที่ผจญอยู่กับความรุนแรง ซึ่งภายหลังก็มีตัวตน อยู่บ้างในพื้นที่สื่อ แต่ก็ยังไม่สามารถอ้างความชอบธรรมที่ตนมีอยู่ให้ทรงพลังขึ้นมาได้

ฝ่ายที่คัดค้าน

เราสามารถที่จะแบ่งกลุ่มฝ่ายที่คัดค้านออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1) พรรคฝ่ายค้าน ส่วนหนึ่งเป็นกลุ่มที่เคยดำเนินการทุจริตมาในทางปิดลับมาก่อนหน้านี้และยืนยันใน กระบวนการทัศน์ของการดำเนินการทุจริตในแบบที่ตนเชื่อถือ นอกจากนี้ยังสามารถที่ใช้ประเด็นการทุจริตบนโต๊ะ เจริญนี้ในการดิสเครดิตรัฐบาลได้อีกด้วย เราจึงพบว่าทฤษฎีที่เกี่ยวข้องว่า การทุจริตครั้งนี้มีคุณทักษิณอยู่ เบื้องหลัง, การทุจริตนี้จะนำไปสู่การแบ่งแยกดินแดนหรือไม่, จะเป็นการยกระดับกลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐสู่เวที นานาชาติหรือไม่

2) ปัญญาชนและกลุ่มนักเคลื่อนไหวในพื้นที่บางกลุ่ม กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับการทุจริต สันติภาพภายใต้รัฐธรรมนูญ โดยพยายามถึงว่าการทุจริตนี้ไม่ชอบธรรม รวมไปถึงอาจเป็นการบีบบังคับให้ปี อาร์เอ็นเข้าร่วมโต๊ะเจรจาด้านความร่วมมือของมาเลเซีย ทั้งนี้ยังพยายามอธิบายผ่านอุดมการณ์ของปีอาร์เอ็น ว่า เป้าประสงค์ที่แท้จริงของปีอาร์เอ็นจะยังเป็น “เอกราช” (Merdeka) เท่านั้น

ส่วนกลุ่มซึ่งอยู่ระหว่างฝ่ายที่เห็นด้วยกับไม่เห็นด้วย ก็คือ กองทัพ ซึ่งเป็นกลไกรักษาความสงบหลัก ของรัฐ ซึ่งถือเป็นผู้มีอำนาจอธิปไตยหรืออำนาจที่ได้รับมอบหมาย (mandate) ที่สำคัญในการยุติความรุนแรงของฝ่าย Party A เราจะพบว่าทฤษฎีที่แสดงการยืนยันจากฝ่ายเขาว่า “ไม่มีความขัดแย้งกันระหว่างฝ่ายการเมืองกับการทหาร” แต่จะยังมีท่าทีที่อ่อนไหวอยู่เช่นกันต่อกระบวนการสันติภาพคือการย้าเรื่อง “จะต้องไม่มีการ แบ่งแยกดินแดนโดยเด็ดขาด”

กระบวนการสันติภาพและสื่อไทย

การศึกษาเรื่อง “วาทกรรมสื่อมวลชนในกระบวนการสันติภาพสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ 2556” พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นสื่อกระแสหลักคือช่อง 3 และไทยพีบีเอส พยายามที่จะกุมทิศทางข่าวสารให้กระบวนการพูดคุยสันติภาพดำเนินไปได้ โดยส่วนหนึ่งอาศัยเป็นพื้นที่ของสื่อสารจากภาครัฐเนื่องจากสามารถที่จะเข้าถึงตัวแหล่งข่าวและแหล่งข้อมูลได้ง่ายกว่าฝั่งปีอาร์เอ็นทีซึ่งไม่ให้สื่อมวลชนไทยเข้าถึง ทั้งยังพบว่าสื่อกระแสหลักแม้ว่าจะมีท่าทีในการตรวจสอบหรือล้งเลต่อกระบวนการสันติภาพ แต่ในเนื้อหาและทิศทางของข่าวสารก็ยังมีท่าทีของการรักษาผลประโยชน์ของรัฐ แต่ก็มี ความอ่อนไหวต่อวาทกรรม “แบ่งแยกดินแดน” มากเป็นพิเศษ โดยพบว่า การนำเสนอประเด็นที่คาบเกี่ยวกับการแบ่งแยกดินแดนและการยกระดับสถานภาพของผู้ที่คิดเห็นต่างจาก สื่อกระแสหลักไม่สามารถที่จะเสนอทางเลือก (options) อื่นๆ ได้มากกว่านี้ เช่น เขตปกครองพิเศษ เขตปกครองตนเอง หรือการประกาศเอกราช โดยมีข้อสังเกตจากการหยิบยกวาทกรรมที่อ้างความชอบธรรมจากการพูดคุยภายใต้กรอบของรัฐธรรมนูญเนื่องจากมีความชอบธรรม ปลอดภัยและไม่ขัดต่อกฎหมายแห่งรัฐ

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของกระบวนการสันติภาพกับการทำงานของสื่อมวลชนไทยพบว่า สื่อมวลชนยังขาดความรู้เรื่องกระบวนการสันติภาพซึ่งเป็นองค์ความรู้ใหม่สำหรับสังคมไทย สังคมไทยแต่เดิมคุ้นเคยกับการเจรจาสันติภาพแบบปิดลับใต้โต๊ะ ซึ่งเป็นมรดกประสพการณ์ในช่วงของสงครามเย็น เมื่อพิจารณาจากปมหลังผู้บรรณาธิการข่าวที่รับผิดชอบฝ่ายนี้ ก็มักมีภูมิหลังมาจากการทำงานข่าวด้านการทหารและความมั่นคงโดยสังเกตได้จากศัพท์แสงที่ใช้ เป็นหมวดคำศัพท์ในหลักนิยามทางการทหาร (doctrine) ในสงครามเย็น เช่น การต่อสู้ยืดเยื้อ ในขณะที่ศัพท์เทคนิคด้านกระบวนการสันติภาพสมัยใหม่ไม่ค่อยมีถ้อยคำเหล่านี้ จึงมีผลต่อการผลิตวาทกรรมที่เอื้อต่อบรรยากาศที่เหมาะสมในกระบวนการสันติภาพและนำไปสู่ผลการของถกเถียงภายในสังคมขยายนอกรอบออกอ้างอิงไป เช่น การรายงานความคืบหน้าการเจรจาเป็นเช่นไร แต่กลับสร้างความวิตกกังวลไปถึงการแยกดินแดน ทั้งๆ ที่ขั้นตอนที่ดำเนินอยู่ยังไม่ถึงขั้นเจรจาแต่เป็นเพียงขั้นสร้างความไวเนื้อเชื่อใจต่อกัน

นอกจากนี้ ยังมีข้อสังเกตประการหนึ่งว่า “วิถี” (mode) ของการรายงานข่าวของสื่อมวลชนไทยมีท่าทีของการตรวจสอบ ลังเลสงสัยไม่แน่ใจ เคลือบแคลงต่อกระบวนการสันติภาพ ในหลายประเด็น เช่น ความเคลือบแคลงต่อบทบาทของมาเลเซียและ OIC ที่ตกอยู่ภายใต้วาทกรรมการยกระดับของกลุ่มขบวนการบทบาทเช่นนี้มีผลให้แทนที่คนทำงานสื่อจะรับบทบาทเป็นผู้ส่งเสริมให้กระบวนการสันติภาพดำเนินไปได้ กลายเป็นว่าทำให้คนสื่อกลายเป็น “ตัวป่วนในกระบวนการสันติภาพ” (Spoiler) เสียเองโดยไม่ได้คาดคิด ซึ่งมีผลมาจากฐานคิดการรายงานข่าวแบบสงครามที่เน้นรูปแบบของการ แพ้-ชนะ (win – lose solution) มากเกินไป จึงทำมันอย่างเคยชินเพื่อรักษาผลประโยชน์ของชาติซึ่งถือเป็นหลุมพรางที่สำคัญของการรายงานข่าวในลักษณะนี้

คำถามเบื้องต้นที่ว่าทำไมสื่อมวลชนต้องสนับสนุนกระบวนการสันติภาพ คำตอบอย่างพื้นฐานที่สุดก็คือเครื่องมือของการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งที่ไม่ใช้ความรุนแรง ซึ่งถือเป็นการเปลี่ยนผ่านอย่างมนุษย์ผู้มีอารยะควรจะเป็น ข้อเสนอที่น่าสนใจต่อสื่อมวลชนก็คืออาจต้องเพิ่มเติมแนวคิดและกระบวนการทัศน์ทัศน์ใหม่ในกระบวนการสันติภาพที่เคลื่อนย้ายมาสู่แบบ ชนะ – ชนะ (win – win solution) ที่ทุกฝ่ายต่างมีทางออกและทางเลือกใหม่ให้เกิดขึ้นให้กับสังคมมากขึ้น ทั้งนี้ยังมีข้อสังเกตต่อการสื่อสารของรัฐไทยในฝ่ายที่ริเริ่มการการพูดคุยผ่านสื่อมวลชนกระแสหลักพบว่า

รัฐไทยพยายามให้ข้อมูลแบบประกันความเสี่ยงผ่านวาทกรรมที่สร้างความชอบธรรม เช่น การอ้างอิงกรอบรัฐธรรมนูญ นอกจากนี้ ยังพบว่าไม่ค่อยมีเตรียมกระบวนการให้ความรู้เรื่องการเจรจาสันติภาพมากนัก ทำให้สังคมส่วนใหญ่ตีความหมายเหล่านี้บิดออกไปจากที่ผู้ส่งสารต้องการ เพราะความไม่ชัดเจนในประเด็นเหล่านี้ ซึ่งกระแสตอบรับส่วนใหญ่จึงเป็นไปในทางลบมากกว่าตอบรับ ทั้งยังสัมพันธ์กับการกระจายข่าวสารว่ามีอยู่น้อยเกินไป เช่น พบว่ามีการแถลงข่าวว่าด้วยเรื่องนี้น้อยมากในข่าว คล้ายกับฝ่ายที่ดำเนินการไม่แน่ใจหรืออาจเกรงต่อกระแสการคัดค้านของดำเนินการกระบวนการสันติภาพครั้งนี้หรือไม่

ข้อสังเกตต่อข่าวสารที่พบในสื่อมวลชนทั้งสองช่องที่หยิบยกมาทำการศึกษาก็คือ เราพบว่าทั้งแหล่งข่าวและการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนกระแสหลักพยายามที่จะทิศทางของข้อมูลข่าวสารและวาทกรรมไม่ให้เลยกรอบ “การแบ่งแยกดินแดน” เพราะคือวาทกรรมที่อำนาจในการทำลายให้กระบวนการสันติภาพต้องล่มไป ซึ่งเป็นความกังวลโดยรวมของสังคมที่คุ้นชินกับวาทกรรมรัฐเดี่ยวอันแบ่งแยกไม่ได้ตามมาตรา 1 แห่งรัฐธรรมนูญไทย

ข้อเสนอแนะ

สื่อคงต้องทำการบ้านองค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการสันติภาพร่วมสมัยซึ่งเป็นเรื่องซึ่งใหม่มากในสังคมไทย สื่อมวลชนไทยร่วมสมัยคู่เคียงกับการทำข่าวความมั่นคงในยุคสงครามเย็น ซึ่งการเจรจาเป็นไปในลักษณะที่ปิดลับ ในขณะที่พลวัตของการเปลี่ยนแปลงทางความองคัฐด้านนี้ก็เปลี่ยนไปด้วย บทบาทของสื่อยังสามารถทำหน้าที่ในการเป็น Safety Net ในการโอบอุ้มให้กระบวนการสันติภาพดำเนินต่อไปได้ รวมไปถึงข้อเสนอของนักวิชาการด้านสันติภาพและการสื่อสารสันติภาพ อย่าง นอร์เบิร์ต โรเปออส, เกรแฮม สเปนเซอร์, รอส โอเวิร์ส, วลีขณกมล จ่างกมล ซึ่งจะเป็นตัวช่วยให้สื่อได้ทำงานเกื้อหนุนสันติภาพได้อย่างยั่งยืน มากกว่าที่จะเป็น Peace Spoiler หรือ “ตัวป่วนในกระบวนการสันติภาพ” เสียเอง

